

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้น มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน กรณีไม่ถูกควบคุมตัวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมและหาแนวทางหรือมาตรการอื่นที่เหมาะสมในการควบคุมเด็กและเยาวชนแทนการควบคุมตัวไว้ในสถานที่คุมขัง เพื่อแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในคดีอาญาให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องและรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยแบ่งตามลำดับหัวข้อดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring ; EM) คือ เครื่องมือรับส่งสัญญาณที่ใช้ติดตามตัว โดยใช้สวมใส่ข้อมือหรือข้อเท้า หรืออวัยวะส่วนอื่นใดของผู้ถูกจำกัด ซึ่งระบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางและอาณาเขตของผู้ถูกจำกัดได้

การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้น เป็นมาตรการหนึ่งของการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ (Non-institutional Treatment) ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยเป็นการเบี่ยงจากโทษกระแสหลักที่ศาลมีคำพิพากษาให้มีการจำคุกหรือกักขังมาเป็นการใช้มาตรการอื่นแทนการจำคุก

การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดนั้น มีสถานะทางกฎหมายแตกต่างกันไปตามบริบทในการใช้งาน เช่น หากมีการใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษาหรือการปล่อยตัวชั่วคราว การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ถือว่ามีสถานะเป็นการลงโทษ แต่เป็นมาตรการหนึ่งที่ศาลใช้แทนการควบคุมก่อนมีการพิจารณาคดีและเป็นหลักประกันสร้างความมั่นใจแก่ศาลว่าระหว่างการพิจารณาคดี ผู้ถูกกล่าวหาจะไม่หลบหนีหรือละเมิดเงื่อนไขที่ศาลกำหนด แต่หากมีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ภายหลังศาลมีคำพิพากษา สถานะทางกฎหมายของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ถือได้ว่าเป็นการลงโทษอย่างหนึ่ง เนื่องจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้วว่าจำเลยกระทำความผิดจริง

และจะต้องได้รับการลงโทษ แต่เป็นการลงโทษในลักษณะของการเบี่ยง (Diversion) จากการลงโทษกระแสหลักที่จะต้องจำคุก เป็นการควบคุมผู้กระทำความผิดโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แทน ซึ่งอาจมีการนำมาปรับใช้ร่วมกับมาตรการกักขังที่บ้าน (House arrest) และติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อกำกับดูแลว่าผู้กระทำความผิดปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่สั่งให้อยู่แต่ภายในที่พักอาศัย

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในต่างประเทศมีความเห็นหลากหลายและแตกต่างกัน บางกลุ่มเห็นว่า การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างหนึ่ง จึงต้องได้รับความยินยอมจากผู้กระทำความผิดก่อน เนื่องจากทำให้ทราบตำแหน่งที่อยู่และการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้เกิดความอับอาย เนื่องจากทำให้คนในสังคมทราบว่า เป็นผู้กระทำความผิด ในขณะที่บางกลุ่มเห็นว่าไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากเห็นว่าการถูกจำคุกในเรือนจำเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากกว่า ซึ่งการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้ผู้กระทำความผิดได้กลับมาใช้ชีวิตกับครอบครัวและชุมชน ไม่ต้องถูกตราหน้าว่าเป็นคนขี้คุก คุณภาพชีวิตดีขึ้น และเป็นการตัดโอกาสการเรียนรู้เทคนิคอาชญากรรมจากผู้กระทำความผิดรายอื่นในสถานที่คุมขัง

จากผลการศึกษานำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในประเทศอังกฤษพบว่า ถึงแม้ประเทศอังกฤษจะมีระบบกฎหมายเป็นแบบระบบจารีตประเพณี แต่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา ในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว และใช้ในขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษา โดยใช้แทนการลงโทษจำคุก

ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กไว้เป็นกฎหมายเฉพาะตามพระราชกำหนดเลขที่ 45-174 ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2488 เกี่ยวกับเด็กที่ทำผิดอาญา และมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา ในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว และในขั้นตอนหลังมีคำพิพากษา โดยใช้แทนการลงโทษจำคุกเช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษ ซึ่งทั้งสองประเทศมีการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์รายใหญ่ในทวีปยุโรป

นอกจาก 2 ประเทศที่ได้กล่าวมาข้างต้น ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐฟลอริดา เป็นอีกหนึ่งประเทศที่ได้มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา ในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว และในขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษา โดยใช้เป็นเงื่อนไขการคุมประพฤติ

จากการศึกษาการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ทั้งสามประเทศ พบว่ามีความเหมือนกัน ในลักษณะที่ศาลจะเป็นองค์กรหลักในการพิจารณา การติดตามตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ แต่บริษัทเอกชนจะเป็น ผู้มีหน้าที่ในการติดตามเด็กและเยาวชนว่าปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดหรือไม่ หากมีสัญญาณ แจ้งเตือนดังขึ้น หรือพบความผิดปกติจะต้องรายงานให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการดูแล ติดตามเด็ก และเยาวชนที่กระทำความผิดทราบทันที เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการติดตามตัวเด็กและเยาวชนได้ ทันที และหากพบว่าเด็กและเยาวชนได้กระทำการฝ่าฝืนเงื่อนไขการติดตามด้วยอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ ได้มีการกำหนดวิธีดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขการใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ ไว้โดยเฉพาะ และกำหนดให้มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับ ผู้ใช้บริการ ทั้งนี้จากการศึกษายังพบอีกว่า ในการใช้งานด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการ ยุติธรรมส่วนมากจะประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีความคุ้มค่าและเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการ ดูแลผู้กระทำความผิดโดยไม่จำเป็น เนื่องจากค่าใช้จ่ายต่อวันในการดูแลผู้กระทำความผิดสูงกว่า ค่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สภาพแวดล้อมในเรือนจำลดลง คุณภาพชีวิตของผู้กระทำความผิดที่กลับสู่ สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สำหรับประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2558 ได้มีโครงการทดลองนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ติดตามตัวผู้กระทำความผิดจำนวนทั้งสิ้น 3,344 ราย ประกอบไปด้วยผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ (อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์) ซึ่งเข้าเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 จำนวน 755 ราย ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน (อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์) จำนวน 65 ราย แบ่งเป็นจังหวัด สกลนคร 64 ราย และจังหวัดนครปฐม 1 ราย โดยผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์/ฟื้นฟู จำนวน 2,524 ราย ทั้งนี้ในภาพรวมปรากฏว่ามีการทำผิดเงื่อนไขจำนวน 301 รายของจำนวนผู้เข้ารับการติดตาม โดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ จำนวน 297 ราย ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจำนวน 4 ราย และพบว่าในทัศนคติของผู้กระทำความผิด กว่าร้อยละ 90 ที่สวมอุปกรณ์มองว่าเป็นการลงโทษแบบหนึ่ง รู้สึกว่าถูกจับตามองจากบุคคลรอบข้าง ใช้ชีวิตหรือทำงาน ไม่ได้เต็มที่ดังแต่ก่อน แต่ยินดีที่จะต้องติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แทนการ ลงโทษจำคุก/ควบคุมตัว และคิดว่าการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการได้รับโอกาสในการ พิสูจน์ตนเอง และแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดในอดีต อยากเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดี และระมัดระวัง พฤติกรรมตนเองมากขึ้น โดยบุคคลในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดต่างมีความเข้าใจในเงื่อนไขการ ติดตาม

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการยอมรับนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีการนำมาใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม เพื่อนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว และใช้ในขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษา โดยมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/2 ให้มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ภายหลังได้รับโทษจำคุกมาในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเตรียมความพร้อมในการกลับเข้าสู่สังคม และมีการแก้ไขพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 เพื่อนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในขั้นตอนการคุมประพฤติ ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขต พ.ศ. 2556

เนื่องจากในต่างประเทศได้มีการยอมรับให้นำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา ในชั้นตรวจจับ การปล่อยตัวชั่วคราวและใช้เป็นมาตรการอื่นตามที่ศาลกำหนด และใช้ภายหลังศาลมีคำพิพากษา โดยใช้เป็นเงื่อนไขการคุมประพฤติ ใช้แทนการเข้าศูนย์ฝึกเด็กและเยาวชน และใช้เป็นมาตรการอื่นตามที่ศาลกำหนดเช่นเดียวกับการใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความมั่นใจให้แก่ศาลว่าเด็กและเยาวชนที่ได้ถูกติดตามโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จะกลับตนเป็นคนดี ไม่ละเมิดเงื่อนไขหรือข้อกำหนดของศาล และไม่กระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก ดังนั้น เมื่อนานาประเทศต่างได้มีการยอมรับพัฒนาเทคโนโลยีมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ประเทศไทยก็ควรนำการติดตามด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลในครอบครัวและสังคมอย่างแท้จริง

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อมูลการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการแก้ไขและพัฒนา ดังนี้

1. ในเรื่องการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชน ผู้เขียนเห็นควรนำมาใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา คือ ในชั้นตรวจจับ การปล่อยชั่วคราว และใช้แทนมาตรการอื่นตามที่ศาลกำหนด และใช้ในขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษา คือ ใช้ในขั้นตอนคุมประพฤติ ใช้แทนการเข้าศูนย์ฝึกเด็กและเยาวชน และใช้เพื่อกำกับดูแลตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดในกรณีอื่นๆ ซึ่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ

ครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้มีการบัญญัติเปิดช่องให้ศาลสามารถใช้วิธีการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้น สามารถนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ได้โดยที่จึงไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้

2. หากมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในอนาคตอาจมีปัญหาในเรื่องอำนาจการติดตามในแต่ละขั้นตอน เนื่องจากปัจจุบันกรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมดูแลอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น การสังคติดตามเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทุกขั้นตอน กรมคุมประพฤติจึงเป็นหน่วยงานหลักในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจะต้องเป็นผู้ดำเนินการทุกขั้นตอนตามคำสั่งของศาล ดังนั้น ในอนาคตอาจมีการแก้ไขกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการติดตามอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีความชัดเจนในการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการติดตามการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละขั้นตอน

3. การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่อนข้างสูง และมีจำนวนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่จำกัด งบประมาณจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดซื้ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ แต่งานวิจัยของ ดร.สุมนทิพย์ จิตสว่างและคณะ ได้ให้ความเห็นว่า เมื่อพิจารณาถึงความคุ้มค่าหรือประโยชน์ทางสังคม (Social benefit) จะเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อาจจะไม่ใช่ประเด็นแรกในการพิจารณา เพราะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศเป็นการคืนคนดีสู่สังคมอย่างแท้จริง และมีนักวิจัยบางกลุ่มเห็นว่า ควรมีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ให้บริการอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ แต่หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ใช้บริการไม่สามารถมีกำลังทรัพย์ที่จะจ่ายค่าบริการ อาจยกเว้นการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ให้บริการได้ ซึ่งในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า ในอนาคตหากมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไม่ควรเรียกเก็บค่าใช้จ่าย เนื่องจากมาตรการต่างๆ ที่รัฐได้กำหนดให้นำมาใช้กับผู้กระทำความผิด เช่น ค่าใช้จ่ายดูแลนักโทษในเรือนจำ ค่าอุปกรณ์ โดยปกติรัฐเป็นผู้ใช้จ่ายและไม่ได้มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ให้บริการ หากจะมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมก็เป็นเพียงการเพิ่มมาตรการของรัฐในการติดตาม ตรวจสอบผู้กระทำความผิด ซึ่งรัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รัฐจึงควรเป็นผู้ดำเนินการออกค่าใช้จ่ายในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ที่มีฐานะและผู้ที่มีฐานะด้อยกว่า ผู้เขียนจึงเห็นว่า ไม่ควรมีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ให้บริการ